

DE MAASGOUW

Weekblad voor Limburgsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde.

Prijs per jaargang :

Voor Nederland. . . 3 gulden
 „ België . . . 6½ franken

Brieven en mededeelingen te bestellen
 bij den uitgever

LEITER-NYPELS, te Maastricht.

Abonnementen worden ontvangen
 bij den uitgever, alsmede bij alle
 postkantoren en boekhandelaren.
 Advertentien : 10 cents per regel.

De nadruk van artikels, buiten toestemming der schrijvers, is verboden.

EENE GRONDGERECHTIGHEID te WEERT-NEDERWEERT.

Het kapittel van St. Servaas te Maastricht, had in vroegere eeuwen eene grondgerechtigheid te Weert en te Nederweert; het was aldaar vertegenwoordigd door een *Meyer* en *Laeten* en door een Rentmeester belast met het invorderen van den grondcijns.

Akten van koop en verkoop, hypotheeken en dergelijke werden voor *Meyer* en *Laeten* gepasseerd en geboekt in registers die men *gicht-* en *guedenisboecken* noemde. Twee dezer gichtboeken liggen voor ons, loopende het eene over de jaren 1556-82, het andere over 1597-1612. Als *Meyer* vonden wij genoemd: in 1556 Bertel *van den Bercken*, in 1578 Hendrick *Bruynen*, in 1583 Jan *Arijaens*, in 1599 Peter *Stinckens*, in 1603 M. *van Bocholt*, in 1609 Hendrick *van Bocholt*, Meyer van St. Servaas en Scholtis der heerlijkheid Weert; Leonart *Peerboms* was zijn *met-Meyer*, zijn plaatsvervanger. Jan *Genen*, komt, 1611, als Rentmeester voor. — Het boekdeel tusschen de twee genoemde deelen in, bevattende de *gichten* en *guedenissen* der jaren 1583-1596, raakte, in de maand November 1595, als wanneer de Staatsche troepen de stad Weert bemeesterden, te zoek. Dit blijkt uit de volgende verklaring: „1611 Den xxii dach Aprilis is „verschenen Neerke Arijaens voor den Scholtys Hendrick „van Bocholt der rechten Lycentiaet ende Lennaerdt Peerboms als Meijers der eerwerdige Heeren van S^o Servaas tot Maestricht ende attesteert voer dije gerechte „waerheyt in plaets van eyde dat als in den jaer 1595 „den 12 November het crijsvolck van dye Staeten van „Hollant in der nacht met gewalt ingenomen deser Stadt „Weert dijer tijt haer huys oeck ghespoelieert is geworden „ende haren man Jan Arijaens dijertyt oeck vermoerd, „ende was Meyer der eerwerdige Heere, ende haer kisten „ende kasten te stucken geslagen ende haer wil hebben „gehadt over dije guedeboecken van dije voerschreve „Heeren ende allen 't huys doer geworpen ende geschaedt „ende van dyen tyten guedeboek gemist hebben van den „jare 1583 ende al wat in hetselve gegicht ende geguet is „ghewest“.

De bedoelde gerechtigheid strekte zich uit over een groot aantal huizen en grondstukken, zoo binnen als buiten de stad Weert en nevenbuurten gelegen, als: in de Maestraet, de Langestraet, de Beeckstraet, de Oliestraet, de Hegstraet, de Schoelstraet, de Nuwe merckt, de Cromstraet, de Cleynstraet, de Schumerstraet, het Sniijckerstraetke, het Morgat, over 't Kasteel, de Biest, buiten Morgatpoort, Maespoort, Langpoort, Beeckpoort, Molenpoort, Hoeffpoort, den Haegen Steynwech, Goijendries, Heerwech, Nuwen Dyck, Smaelbeeck, 't Dael, achter 't Cleef, de Hoeff, de Hasenstege, den Camp, de Ruebbenstege, den

Hoeffacker, de Minderbroederstege, kleynen en groeten Moelenacker, 't Rosvelt, Noelsgeleit, Molenstege, Keuteracker, Uracker - idem te Aldt Weert, te Tungalroy, te Hushoven, te Boshusen, te Loeken, te Laer, den Fluppert - idem te Nederweert, in 't Boeckent, in dat Schoor, in 't Hulsen, in 't Hecsel, op die Butscop, Waterhalenshoff.....

De akten in bovenbedoelde gichtboeken vervat zijn, over 't algemeen, kort van inhoud en zeer eentonig; zij verschillen enkel in de plaatsnamen en in de namen der verschijnende partijen.

Opmerkelijk is dat de naam *Janssen*, waarvan het in de jongste tijden te Weert wemelde, in die boeken niet voorkomt; een bewijs alweder, dat de familienamen, afgeleid van voornamen als Jan, Pieter, Klaas enz., betrekkelijk nieuw, althans in vergelyk met andere naamafleidingen veel later ingevoerd zijn. De familien, die deze namen dragen, waren tot dus verre, even als de joden, *Zondervan*, dat is naamloos. — Daarentegen worden in diezelfde boeken de namen *Haecx*, *van Mofert*, *van der Heyden*, *Gobbels*, *Tulmans*, *Wagemans*, *Knoups*, *Bloemers*, *Vogels*, *Truyen*, *Beelen*, *Knapen*, *Tindemans*, *Verschueren* en andere, die zich te Weert en omstreken tot op den huidigen dag hebben voortgeplant, op vele bladzijden genoemd.

In het behoef eener plaatselijke geschiedenis van Weert, waartoe de materialen schijnen te ontbreken, leveren onze gichtboeken zeer weinig op.

In eene akte gepasseerd den 8 Maart 1560 lezen wij: „dat ons genedige Lantheer Philips van Momorency voer „Meyer ende laeten van St. Servaas opgehalden ende „daernaer wederom geguet heft meester Jan Huijn in huis „hoff ende schuer gelyck dat opter Hegstraete gelegen is „beneven Vaessen Ververs huis ende Jacop Pastriken „huis“. Voorts is er op het jaar 1575 sprake van de „alde schuttery“ in 1604, van „des muntmeesters kinderen“; in 1608, van Alfiero Martijni, Luitenant van het kasteel; in 1610, van eene „mutery binnen Weert waerdoer den siegel en bryeff verloren ende verbrant is“, in 1611, van „Jacop Koel alijks Kroen“, een voorzaat misschien van Jan *van Croon* die, tijdens den dertigjarigen oorlog, van Weerter handwerksgezel opklom tot Generaal der cavalerie en Onderkoning van Bohemen (1).

Ter beantwoording van een paar hier na te stellen vragen (2), achten wij het noodig de gewone formul der bovenbedoelde gicht- en guedenisakten alhier neder te schrijven: 1558 „den IX dach Martij heft geguet als recht „Jan Schaecken Gerats soen in behoeff des heyligen Geyst

(1). Schepenen van Weert in 't jaar 1510: Johan vanden Beeckenborch, Jan Schaecken, Michyll vander Heyden, Jacop Kortien, Gerardt van Belmer, Johan Karys, en Goerart Janyssen.

(2). Men zie die vraguen op het einde van dit nummer.

„tot Overweert in ses gulden brabant's jaerlix op huis ende
 „hoff gelegen op den nuwen merct beneven Gelis Schel-
 „laert Scholtijs der heerlyckheit Weert huis ende Wolter
 „van Hamont huis onbelast behalve synen grontcijs
 „ende sal die baet (3) aengaen met Paesschen toecomende
 „daer Peter van Straelen overgestanden heft als hoff ghe-
 „loeven deze partyen deze guedinghe van weerden te hal-
 „den op Weerter merct recht“.

E. SLANGHEN.

(3). *Baet*, dat is: interest of rent.

VRAGEN.

58. Hoff.

De gicht- en guedenisakten, betreffende de St. Servaas gerechtigheid te Weert-Nederweert werden gepasseerd voor *Meyer* en *Laeten*, ten overstaan van een derde dien men *hoff* noemde. Wanneer de rechte *hoff* dood of afwezig was, figurerde een ander *laet*, somtijds de *Meyer* zelf als *overhoff*.

Het komt ons voor, dat twee personen tegelijk en beiden als *hoff* verschijnen.

Zou *hoff* misschien gelijk staan met hetgeen bij lijfgewinsgoed de *tweede hand* genoemd werd?

E. S.

59. Weerter Marktrecht.

Aan het slot van elke gicht- of guedenisakte wordt gezegd, dat partijen zich verbinden al het geconditioneerde van waarde te houden "*op Weerter merct recht*".

Wat mag dit *merct recht* al in hebben?

